

Zanikne SNG aj SNM, stratit' sa môže časť kultúrneho dedičstva. Aký plán potichu vzniká na ministerstve kultúry?

Ministerstvo kultúry potichu plánuje zrušenie erbových inštitúcií ako je Slovenská národná galéria či Slovenské národné múzeum. Najväčšia reorganizácia zbierkotvorných inštitúcií od vzniku samostatnej Slovenskej republiky sa pod nekompetentným vedením MK SR pripravuje neodôvodnene a bez odborných diskusií s kultúrnou obcou a dotknutými inštitúciami. Z analýzy realizovateľnosti návrhu, ktorú na podnet vedenia MK SR pripravil medzičasom zrušený Inštitút kultúrnej politiky vyplýva, že reorganizácia má viac problémov ako výhod.

Ministerka kultúry M. Šimkovičová dňa 7.8.2024 odvolala generálnu riaditeľku SNG Alexandru Kusú, dňa 30.9.2024 zbavila funkcie generálneho riaditeľa SNM Branislava Panisa. Výmenu dlhoročných štatutárov SNG a SNM považuje výbor Kultúrneho štrajku za snahu vedenia MK SR ovládnuť tieto inštitúcie dosadením vlastných nominantov do riadiacich pozícií a pripraviť ich na zánik v zmysle plánovanej reorganizácie.

Informácie o plánovanej reorganizácii poskytol výboru Kultúrneho štrajku bývalý šéf analytickej jednotky Inštitút kultúrnej politiky Marcel Čas. Sekcia kultúrneho dedičstva ministerstva kultúry podľa neho navrhuje najväčšiu reorganizáciu zbierkotvorných inštitúcií od vzniku samostatnej Slovenskej republiky.

„Nebol stanovený žiadny cieľ takéhoto radikálneho zásahu a všetko prebieha v tichosti a bez akejkoľvek diskusie s dotknutými inštitúciami a odbornou obcou. Nominanti Slovenskej národnej strany na ministerstve kultúry pripravujú likvidáciu, reorganizáciu a vypitvanie konzervatívnych kultúrnych inštitúcií, ktoré sú niekoľkonásobne staršie ako samostatná Slovenská republika,“ zdôrazňuje Marcel Čas.

Reorganizácia by sa dotkla:

- **8 organizácií v pôsobnosti MK SR:** Slovenské národné múzeum, Slovenská národná galéria, Slovenské technické múzeum, Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, Slovenská národná knižnica, Pamiatkový úrad SR, Bibiana, Danubiana
- **11 registrovaných múzeí a galérií v zriaďovateľskej pôsobnosti rôznych miest a VÚC,**
- **9 múzejných zariadení a 24 pamätných domov a múzeí patriacich obciam.**

Výsledkom reorganizácie by mali byť 4 nové subjekty patriace pod Správu národného kultúrneho dedičstva:

- Štátne múzeá Slovenskej republiky,
- Štátne umelecké zbierky Slovenskej republiky,
- Štátne hrady a zámky (kasteláni)
- Štátna správa národných kultúrnych pamiatok (nehnutelné národné kultúrne pamiatky v správe štátu).

Reorganizácia by sa dotkla skoro 300 nehnuteľností, 2-tisíc zamestnancov a zamestnankýň a 1,3 mil. návštevníkov a návštevníčok, ako aj spravovaného zbierkotvorného bohatstva v hodnote aspoň pol miliardy eur.

Návrh počíta so zoštatnením vybraných zbierkotvorných inštitúcií, napríklad mestom zriaďovanej galérie Mikuláša Galandu v Turčianskych Tepliciach a múzea Andreja Sládkoviča v Krupine, ako aj Prešovským samosprávnym krajom zriaďovaného Múzea moderného umenia Andyho Warhola v Medzilaborciach.

„Reorganizácia tak ako ju navrhuje ministerstvo kultúry by znamenala hrozbu straty zamestnania, majetku a zbierkových predmetov, najmä pri zbrklej a nevykomunikovanej zmene. Výsledkom by bolo aj bezdôvodné zrušenie erbových kultúrnych inštitúcií ako sú Slovenské národné múzeum založené v 1893, Slovenská národná galéria založená v 1948 a Pamiatkový úrad SR založený v 1951,“ upozorňuje Čas.

Aké sú problémy reorganizácie navrhovanej Sekciou kultúrneho dedičstva MK SR?

1. Absencia dôvodov

Analýza Inštitútu kultúrnej politiky zhmula niekoľko problémov návrhu reorganizácie. Jedným z nich je absencia dôvodov, prečo je vôbec nutné reorganizovať už fungujúcu múzejnú a galerijnú sieť. Ministerstvo kultúry svoj plán nepodložilo nijakými argumentmi či analýzou, ktorá by dokazovala jej opodstatnenosť.

Reorganizáciu navyše pripravujú potichu bez akejkoľvek diskusie s kultúrnou obcou a dotknutými inštitúciami.

“Dotknuté inštitúcie fungujú na Slovensku niekoľko desiatok rokov a zásah do ich integrity potrebuje mať jasné zdôvodnenie. Fungujúce inštitúcie majú nepochybne priestor na zlepšenie, avšak podľa odporúčania IKP je najprv potrebné identifikovať cieľ, či prípadné problémy a až následne uvažovať nad alternatívnymi riešeniami, ktoré by zlepšili aktuálny chod,“ píše sa v analýze.

2. Hrozba straty alebo odcudzenia zbierkových predmetov

Analytici zároveň upozorňujú, že na akúkoľvek reorganizáciu inštitúcií je potrebné vykonať legislatívne, majetkové a inventarizačné kroky, ktoré sú nevyhnutnou súčasťou takéhoto procesu. V opačnom prípade môže ľahko prísť k tomu, že počas presunov by sa stratili zbierkové predmety, ktoré sú súčasťou slovenského kultúrneho dedičstva.

“Na Slovensku existuje vypuklý problém s chýbajúcimi zbierkovými predmetmi, keďže pri rôznych presunoch a delimitáciách boli realizované nedôkladné revízie zbierok. V deviatich múzeách zriadených MK SR, ktoré sú predmetom návrhu už podľa súčasných informácií chýba viac ako 6-tisíc predmetov. Predmety chýbajú kvôli administratívnym pochybeniam v minulosti, alebo boli odcudzené,“ uvádza sa v analýze.

3. Financovanie

Podľa analytikov je tiež otázne, z akých finančných prostriedkov má byť reorganizácia realizovaná v čase konsolidácie verejných financií. Návrh totiž počíta s vyvlastnením, alebo zoštátnením majetku v odhadovanej hodnote 1,8 milióna eur.

“MK SR pritom nemá v rozpočte voľné finančné prostriedky, ktoré by na takýto účel mohli byť využité a v čase konsolidácie verejného rozpočtu sa, naopak, hľadajú riešenia smerujúce k úsporám. Prevádzkové náklady týchto inštitúcií by navýšili prevádzkové náklady rezortu kultúry o 814-tis. eur. K vyvlastňovaniu pritom, podľa zákona o vyvlastňovaní, môže dôjsť len za špecifických podmienok, pri ktorých môžu prebiehať súdy aj niekoľko rokov,” upozorňujú analytici.

4. Reputačné riziko a hrozba straty zamestnania

Reorganizácia podľa nich navyše prináša aj nezanedbateľné komunikačné a reputačné riziko. Zoštátnenie majetku má podľa nich vzhľadom na minulosť Slovenska silné negatívne asociácie.

“Zmeny v inštitúciách, ktoré sú v chode zasiahnu aj ich renomé a návštevníkov, dotknuté inštitúcie každoročne navštevuje viac ako 1,3 mil. návštevníkov. Zamýšľaná reorganizácia sa významne dotkne regulárneho chodu inštitúcií, môže narušiť jej návštevnosť, jej renomé, ako aj partnerské vzťahy so zahraničnými inštitúciami. V dotknutých inštitúciách pracuje v súčasnosti 1 953 zamestnancov, ktorí by s neprediskutovanou reorganizáciou nemuseli súhlasiť,” uvádza sa v analýze.